

Сумська міська централізована бібліотечна система
Сумська міська центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка
Відділ довідково-інформаційної роботи та маркетингу

Творець краси

А. І. Дейнека

**КРАЄЗНАВЧА
БІБЛІОГРАФІЧНА ПАМ'ЯТКА**

Серія
«ВІДОМІ ЛЮДИ
НАШОГО МІСТА»

Суми 2020

Творець краси: А.І. Дейнека : краєзнавча бібліографічна пам'ятка / Центральна міська бібліотека ім. Т.Г. Шевченка ; уклад. І. О. Хомайко, Л. Д. Клімачова – Суми, 2020. – 16 с., іл. – (Сер. «Відомі люди нашого міста»).

Краєзнавча бібліографічна пам'ятка з серії «Відомі люди нашого міста» присвячена 90-річчю з дня народження Анатолія Івановича Дейнеки, який багато років працював головним архітектором міста Суми.

Пам'ятка містить основні дати життя та праці А. Дейнеки, перелік його архітектурних проектів, спогади архітектора про своє життя, відгуки відомих людей міста про нього.

Видання адресовано широкому колу читачів.

Відповідальний за випуск:	Директор СМЦБС Стадниченко Л. М.
Матеріал підготували:	Хомайко І. О. Клімачова Л. Д.
Редактор:	заст. директора СМЦБС Мартюшова О. В.

***40030, м. Суми, вул. Кооперативна, 6,
Сумська міська центральна міська
бібліотека ім. Т. Г. Шевченка***

***Телефони: 22-63-32, 22-47-69
e-mail: lib@library.sumy.ua
www. libsumy.com***

*Мне осень пасмурным крылом стучит в окно.
Всё, что тревожило в былом, разрешено.
Всему пришла своя пора и свой черед.
Уж «завтра» меньше, чем «вчера», короче год.
Короче миг, короче день, короче путь,
Лишь только удлиняет тень закатный луч.
Закономерность бытия – круговорот,
Не сожалея, не скорбя смотрю вперед.
Течет размеренно река – громада лет.
Исчезли в прошлом берега, к ним брода нет.
Не воскресить затёртых строк, не повторить.
К закату движется поток – уж так и быть.
Все то, что было решено, ушло, как дым.
А то, что будет – всё равно... решат.*

А. Дейнека

Анатолій Іванович Дейнека – відомий в Україні містобудівник. Багато років він працював головним архітектором міста Суми, а потім і Сумської області. Але не всі знають про різноманітність таланту заслуженого архітектора України. Він - оригінальний літератор, художник, фотомайстер, гітарист, філософ. Його талантом було створено безліч малюнків, здійснено проекти такі, як пам'ятник партизанам Сумщини на Привокзальній площі в Сумах, пам'ятник Чайковському та благоустрій Привокзальної площі в Тростянці, танк у Штепівці тощо. Але сам Анатолій Іванович виділяє дві праці: «Дзвін скорботи» в с. Нова Слобода Путивльського району та церкву Святої Трійці в с. Пустовійтівка Роменського району. Як він сказав сам про себе, «мені випала доля бути архітектором за покликом душі, а не за ремеслом, тому, напевно, життя наділило щастям прилучення до всіх її муз, в тому числі і до поезії». **(Вакулішина М. Його девіз – життя триває! // Суми і сумчани. – 2010. - №23 (4 черв.). – С. 19.)**

Основні дати життя

Народився 20 травня 1930 р. в с. Рясне Краснопільського району Сумської області.

У 1957 р. закінчив Київський інженерно-будівельний інститут.

«Інститут формував особистість: вибір світогляду, стилю і способу життя, сприяв синтезу фізики і лірики».

А.І. Дейнека

У 1961-1967 рр. - головний архітектор м. Суми.

З 1968 р. - заступник, а з 1969 р. - начальник управління містобудування й архітектури Сумського облвиконкому.

На посаді головного архітектора м. Суми вирішив питання розробки Генерального плану міста і схем промислових вузлів. Реалізація цих проектних рішень сприяла тому, що в 1990 р. м. Суми було удостоєно премії ради Міністрів СРСР за розробку Генерального плану і будівництво згідно з ним.

«Головною ідеєю генплану було використання непридатних земель в заплаві річки Псел під житлово-цивільне будівництво шляхом наміву, що було на той час новим, сміливим і економічно обґрунтованим рішенням».

А.І. Дейнека

Перебуваючи на пенсії не припиняє творчої і громадської діяльності як архітектор.

Головний архітектор проектів ТВМ АП "БББ".

Автор трьох путівників "Пам'ятки архітектури Сумщини", виданих у 1971, 1981, 1989 рр.

«Зовсім несподівано в 2004 році я переміг у конкурсі на проєкт Монумента в пам'ять про спалене під час війни село Нова Слобода».

А.І. Дейнека

Нагороджений орденом Святого Володимира II ст., медалями "За доблесний труд", "Ветеран праці" та іншими.

Заслужений архітектор України.

Член Національної Спілки архітекторів України.

У 2007 р. кандидатура А. І. Дейнеки рекомендована загальними зборами СОО НСАУ на присвоєння звання "Народний архітектор України".

Помер Анатолій Іванович 13 грудня 2018 року

Автор проєктів (основних):

Дитяча зона міського парку. Суми.
1959-1960 рр.

Сквер імені героя громадянської війни І.Ф. Федька. Суми. 1968 р.

Монумент танкістам у пам'ять битви під Штепівкою Лебединського району в 1943 р. 1969 р.

Благоустрій привокзальної площі.
Сумська область, м. Тростянець. 1982-1983 рр.

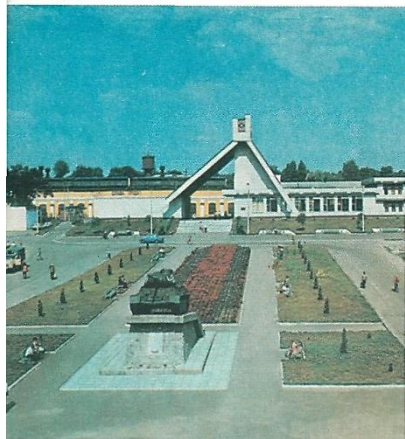
Відновлення дзвіниці церкви.
Сумська область, смт. Краснопілля.
1993-1994 рр.

Палац шлюбу та сім'ї. Конкурсний проєкт (перша премія). Суми. 2005 р.

"Дзвін скорботи" монументу у пам'ять жителів с. Нова Слобода спалених фашистами. Сумська область. Путивльський район. 2005 р.

Член авторських колективних проєктів.

Монумент партизанської слави у привокзальному сквері.

Суми. 1967-1968 рр.

Пам'ятник П.І. Чайковському. Сумська області,
м. Тростянець. 1983 р.

Церква Олександра Невського. Сумська обл, с.Гребениківка.
У стадії будівництва.

Надбрамна Покровська церква Софроніївського монастиря.
2005 р. Реставрація.

(За матеріалами: *Дейнека Анатолій Іванович : архітектурний альбом. – К., 2007. – С. 87 : фото.*)

А.І. Дейнека згадує...

... 1961 р. я повертаюся в Суми. Попрацював недовго в проектній організації, і мене перевели на посаду головного архітектора міста. Ось тоді я відчув, без перебільшення, особисту відповідальність за історію міста. Почалася переробка генерального плану, адже на ньому на той час не було навіть Хімпрому, який уже тоді будувався.

Як "виторгували" Троїцький собор

Після виходу сумнозвісної постанови Хрущова про «Излишества в архитектуре» у Сумах переглянули список пам'яток історії. До нього не ввійшов Троїцький собор. На той час у ньому був склад культоварів. До нового переліку, який виносився на затвердження, я включив цей храм. Це страшенно не сподобалося тодішньому

голови облвиконкому. До речі, однією зі своїх заслуг перед державою він вважав знищення Троїцького храму в Глухові.

„Що ти знайшов у тій церкві? - дорікав він мені. - її ж Харитоненко будував. Ми в ній ось знесемо куполи, прибудуємо поверх і буде розкішний клуб”.

Виконком, звичайно ж, думку керівника підтримав. Врятувати храм можна було, тільки добившись через Київ „замороження” будівництва, що мені і вдалось. У спілкуванні з тодішньою владою йшов постійний торг на зразок: «Ти мені дозволяєш висадити Преображенську церкву в Глухові, а я тобі дозволю реставрувати твій Троїцький собор».

Та законсервованій об'єкт (пережив період невігластва і тепер відновлений) і у Глухові збережений один з улюблених мною храмів.

Секрети кар'єрного довголіття

Кількість начальників і епох, які пережив головний

архітектор області
Анатолій Іванович,
дивує. Як вдалося,
попри все, втриматися
на посаді, ухвалюючи
рішення врозріз з тодіш-
німи вимогами? Як зміг
служити справі, а не
особам? Досі він
викликає у колишніх
колег задоволення від

співпраці. Анатолій Іванович поділився секретами, які стали принципами його роботи.

По-перше. Уміти слухати людину і чути все, що вона говорить, не сприймаючи сказане емоційно.

По-друге. Ніколи не підвищувати на підлеглого голос. Спокійно й аргументовано його треба поставити в таку ситуацію, щоб він сам дав оцінку своїм діям.

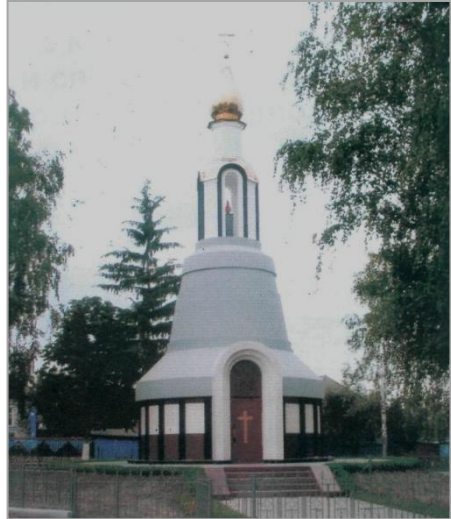
По-третє. У спілкуванні з керівництвом не порушуй питань, про які тебе не запитують; у відповідях ні на кого не посилайся, а відповідай лише за власні вчинки.

По-четверте. Не кайся в тому, чого не чинив, у чому не винний, не принижуйся, а послідовно, виважено переконай, що саме так діяв в інтересах справи. Заперечуй аргументовано, а не образливо.

У „Дзвонах скорботи” - народна душа

Коли мене запросили до участі у конкурсі на проект пам'ятника в селі Нова Слобода, я не сподівався на увагу до свого проекту. Попередні оцінки були дещо скептичні, тому за всім перебігом конкурсних подій не спостерігав, аж поки мені не зателефонували: «Негайно виїжджай до Нової Слободи. Там іде сесія сільради, де ухвалюють твій проект, він переміг у конкурсі.

Важко пояснити, що я відчував, коли його створював. Усе зроблено на єдиному подиху. Швидкими темпами почалось будівництво, і мені, автору, доводилося виписувати все до найменших деталей - від ручок на огорожі до розміру і кольору плит.

Складно пояснити кожен конкретний символ пам'ятника. Але те, що він одночасно нагадує і дзвін, і свічку, і надгробок, і обеліск - глибоко символічно.

(За матеріалами: *«Усе моє життя - творчість» // Суми і сумчани. – 2004. - №27 (1 лип.). – С. 9.*)

А.І. Дейнека називає деякі архітектурні

безглуздя:

— Торговим павільйоном перекрито огляд центрального універмагу на Червоній площі, знищений мальовничий квітковий сквер.

— Сквер на Червоній площі - головна зона відпочинку в галасливому міському центрі - перетворений на суцільний пивний бар.

— Будинок зв'язку на розі вул. Червоногвардійської перекрито торговим павільйоном. Така ж доля очікує автовокзал.

— Торговою будівлею ліквідована стоянка автотранспорту біля залізничного вокзалу, що взагалі є безглуздістю щодо транспортного вузла.

(За матеріалами : *Панорама*. – 2006. - №10 (8-15 марта). – С. А29).

Цікаве про А.І. Дейнеку

«Саме цей архітектор заснував у нашому краї науковий підхід до формування районних архітектурних кадрів. Він справжній кадровий зодчий... Він має сміливість бути оригінальним, несподіваним і сучасним». (М. Деркач).

«Начитавшись Шекспіра, Меттерлінка, Шіллера, Анатолій Дейнека став висловлювати свої «сверблячі» думки у віршах і піснях - у більшості ліричних. Лірика - це душа людини. В деякі її куточки він пускає близьких». (ст. із газети «Панорама», 2003 р.).

«Анатолій Іванович – стратег, який завжди відчуває перспективи розвитку великого міста». (Р. Сумбатов).

«Все трудове життя Анатолія Дейнеки - приклад безкорисливого служіння професії». (М. Деркач).

«Дейнека звів генплан в розряд обов'язкового для виконання документа і завдяки йому кожен проект з тих пір обов'язково проходить через фільтр двох питань: чи є об'єкт в генплані та чи можливо його поява у форматі генплану». (Р. Сумбатов).

«Головне, що він цінує у будь-якої людини, - порядність. І слідує ювіляр своїм коханим, майже геральдичним, рядкам невідомого поета: «Душу - Богові, Серце - Дамі, життя - государю, честь - нікому!». Схоже, ці рядки і можна назвати кращим епіграфом до явища на ім'я Архітектор Анатолій Дейнека». (Ю. Карпенко, ст. із газ. «Панорама», 2010 р.).

Література

Про присвоєння архітекторам почесного звання «Заслужений архітектор УРСР» : указ Президії Верховної Ради України від 5 вересня 1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – 5 лист.. – С. 1309.

* * *

Дейнека А. И. Памятники архитектуры Сумщины : путеводитель / А.И. Дейнека. – Х. : Прапор, 1989. – 199 с.

Дейнека А. И. Страницы памяти / А. И. Дейнека. - Сумы : Корпункт, 2005. – 56 с. : портр., ил.

* * *

Дейнека А. И. Архитектурні прем'єри / А. И. Дейнека // Червоний промінь. – 1968. – 1 січ. – С. 2.

Дейнека А. 3 історії нічого не викреслити / А. Дейнека // Червоний промінь. – 1991. – 2 лист. – С. 5.

Автор розповідає про пугівник «Пам'ятники архітектури Сумщини».

Дейнека А. Немного о сумской архитектуре : архитектор Анатолий Дейнека требует прекратить спекуляции на генплане

города / А. Дейнека // Панорама. - 2006. - №10 (8-15 марта). - С. А29.

* * *

Дейнека Анатолій Іванович // Сумщина в іменах : енциклопедичний довідник. – Суми, **2003**. – С. 127.

* * *

Анатолию Дейнеке присвоєно звання Почетного архітектора Росії // Данкор. – 2005. – №24 (15 юня). – С. А13.

Вакулішина М. Його девіз – життя триває! / М. Вакулішина // Суми і сумчани. – 2010. – №23 (4 черв.). – С. 19.

Творець краси – так на Сумщині говорять про заслуженого архітектора України А. Дейнеку.

Відділення Спілки архітекторів у Сумах // Ленінська правда. - 1970. - № 112 (10 черв.)

У 1970 р. головою правління обласного відділення Спілки архітекторів обрано А. І. Дейнеку.

Гончарук Н. Сумские фонтаны / Н. Гончарук // Данкор. – 2011. – №30 (27 июля). – С. А8-А9 : фото.цв.

Про фонтани міста розповідають архітектори А. Дейнека і М. Ільченко.

Дейнека отпраздновал свой юбилей // Данкор. – 2010. – №21 (26 мая). – С. А3.

Демидов И. В 80 он продолжал рисовать и чертить : в Сумах установят мемориальную доску заслуженному архитектору Украины / И. Демидов // Ваш Шанс. – 2020. – № 4 (29 січ.). – С. 9А.

Прийнято рішення Сумського міськвиконкому про установлення меморіальної дошки заслуженому архітектору України Анатолію Дейнеці на фасаді будинку № 4 по вул. Кооперативній.

Иванцов Е. Человек, который строил город : [про Анатолия Дейнеку] / Е. Иванцов // Данкор. – 2001. - №11

(15 марта). – С. 28.

Калініченко Н. Усе моє життя - творчість, - говорить
Анатолій Дейнека / Н. Калініченко // Суми і сумчани. – 2004. –
№27 (1 лип.). – С. 9.

Карпенко Ю. Играющий тренер : Анатолия Дейнеку
поздравили с 80-летием / Ю. Карпенко // Панорама. – 2010. –
№22 (26 мая). – С. 14.

Почесне звання // Сумщина. – 1991. – 11 верес. – С. 1.

Почесне звання «Заслужений архітектор Української
РСР» присвоєно Дейнеці Анатолію Івановичу.

Сурков В. Архитектура с честью : бывший главный
архитектор Сумщины поделился мнением о деятельности
нынешних чиновников от архитектуры / В. Сурков // Данкор. -
2005. — №27 (6 июля). — С. А11.

Терновая А. "Цель жизни - всегда быть нужным" :
архитектурному старейшине Анатолию Дейнеке - 83! /
А. Терновая // Ваш Шанс. — 2013. — №21 (22-29 мая). — С. 31А
: фото.цв.

Торопова Т. Логика градостроительства : Анатолий
Дейнека создает парки и храмы, пишет стихи и песни /
Т. Торопова // Панорама. - 2003. - № 27 (2-9 июля). – С. А11.

Більше двадцяти років Анатолій Дейнека працював
головним архітектором Сумської області.

Щербак О. Счастливы совпавшие / О. Щербак // Ваш
Шанс. - 2012. - №14 (4-11 апр.). - С. 23А : фото.

Про сім'ю відомого сумського архітектора Анатолія
Дейнеки.

Ярош Н. Архитекторы стали заложниками торговцев:
Анатолій Дейнека считает, что это полнейший абсурд / Н. Ярош
// Ваш шанс. – 2002. - №22 (29 мая). – С. 4А.

Інтернет-ресурси:

Дейнека Анатолій Іванович [Електронний ресурс] //
Енциклопедія сучасної України. — Текст. дані. — Режим

доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=21294 (дата звернення 20.04.2020). — Назва з екрана.

Дейнека Анатолій Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Текст. дані. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B9_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення 20.04.2020). — Назва з екрана.

Анатолій Дейнека о гонении на профессию архитектора (НСАУ) [Электронный ресурс] // Крымский архитектурный портал. — Текст. данные. — Режим доступа: <https://www.archiportal-crimea.ru/daks/anatoliy-deyneka-o-gonenii-na-professiiu-architekatora-nsau.html> (дата обращения 20.04.2020). — Название с экрана.

Архитектура с честью [Электронный ресурс]. // Данкор онлайн. — 2005 — 14 июля. — Текст. данные. — Режим доступа : <http://dancor.sumy.ua/articles/2789.htm> (дата обращения 20.04.2020). — Название с экрана.

Касаткина А. Старейшина архитектуры : Анатолий Дейнека: «Стиль современной архитектуры — это нищета масштабов» [Электронный ресурс] // Панорама. — 2006. — 23 ноября. — Текст. данные. — Режим доступа: <http://rama.com.ua/stareyshina-arhitekturyi/>

Кудлай Е. Умер бывший главный архитектор Сум и области [Электронный ресурс] // Данкор онлайн. — 14.12.2018 — Текст. данные. — Режим доступа: <http://www.dancor.sumy.ua/news/newsthe/259884> (дата обращения 20.04.2020). — Название с экрана.

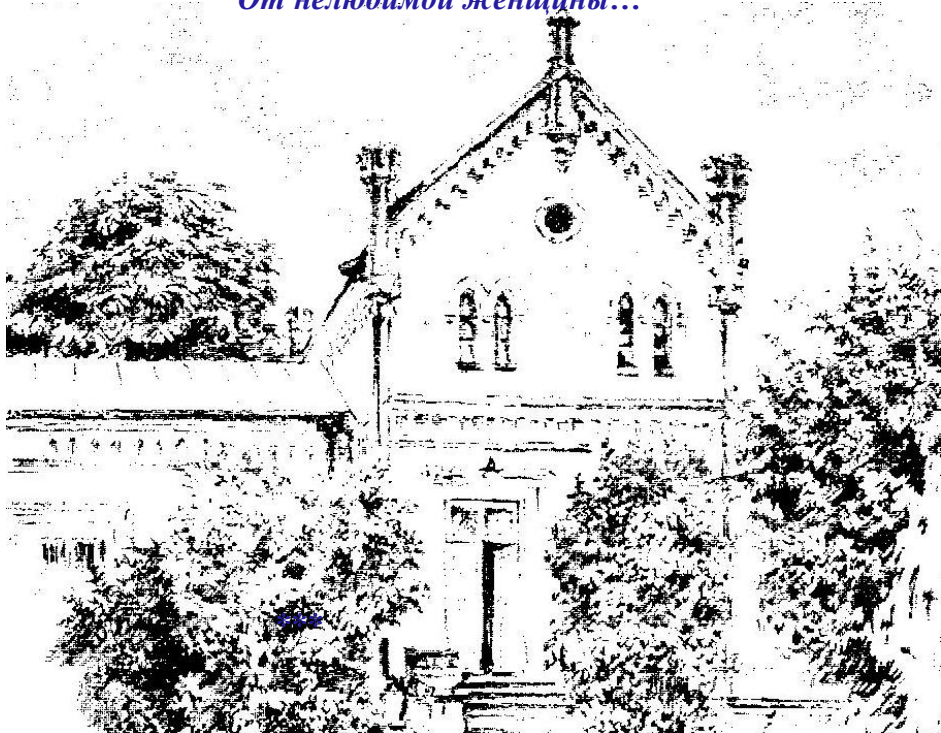

Вірші Анатолія Дейнеки

*«Я памятник себе воздвиг ...»
Сказать того не ново,
Чужой осознавая миг,
Чужое слово.
Из уст чужих оно не раз
Уже звучало,
Но есть у каждого из нас свое начало.
Есть наша собственная жизнь.
Ей нет повтора.
В ней каждый крохотный каприз
Для нас – опора.
Нас увлекает высота,
Соблазны трона,
Своя у каждого мечта,
Своя корона.
И только тот, кто сам достиг
Вершины горной,
Тот памятник себе воздвиг
Нерукотворный.*

Храни нас Бог!
*Храни нас Бог от глупости,
Храни нас Бог от слабости,
От беспросветной тупости,
От многоликой гадости.
Храни нас Бог от серости
Храни нас Бог от пошлости,
От беспробудной лени
И от слепой жестокости.
Храни нас Бог от ревности,
Храни нас Бог от ревности,
Храни от издевательства,
От спрятанной неверности,
От явного предательства.
Храни нас Бог от голода,
От дней, что злом помечены,
От внутреннего холода,
От нелюбимой женщины...*

*Когда к тебе стучатся в дверь –
Не ной, что прервана работа.
Ты три шага к замку отмерь,
Чтобы к себе впустить кого-то.
Когда к тебе стучатся в дверь,
Не хнычь, что отдых твой нарушен,
Понять попробуй, что теперь
К тебе твой гость неравнодушен.
Когда к тебе стучатся в дверь –
Оставь работу, отдых, ужин
И, разуверенный, поверь,
Что ты кому-то очень нужен.*

